

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

297

Rola podmiotów sektora publicznego, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w kreowaniu i wspieraniu zrównoważonego rozwoju

Redaktorzy naukowi

Jacek Adamek

Teresa Orzeszko

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-334-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Bartosz Bartniczak: Pomoc publiczna jako instrument wspierający ochronę środowiska w Polsce.....	13
Szymon Bryndziak: Wybrane preferencyjne rozwiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych a nierówności społeczne.....	23
Dorota Burzyńska: Bariery implementacji koncepcji budżetu zadaniowego w jednostkach samorządu terytorialnego.....	32
Anna Doś: Analiza skłonności mieszkańców województwa śląskiego do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych.....	41
Justyna Dyduch: Wpływ przychodów ze sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii na sytuację finansową wybranych przedsiębiorstw	51
Krzysztof Dziadek: Rola ewaluacji w dystrybucji środków pomocowych z Unii Europejskiej.....	62
Aleksandra Ferens: Rachunkowość jako system pomiaru dokonań jednostki gospodarczej w środowisku przyrodniczym.....	72
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: Zróżnicowanie kosztów pracy w Polsce i krajach Unii Europejskiej w warunkach zrównoważonego rozwoju.....	83
Katarzyna Goldman: Analiza płynności finansowej z uwzględnieniem strategii dochód–ryzyko.....	92
Wojciech Hasik: Wartość godziwa w kontekście zrównoważonego rozwoju.	102
Beata Iwasieczko: Ład korporacyjny w warunkach zrównoważonego wzrostu a rachunkowość.....	109
Wiesław Janik: Polityka klimatyczna UE jako czynnik kosztotwórczy produkcji energii elektrycznej	118
Angelika Kaczmarczyk: Mała przedsiębiorczość a jednostki samorządu terytorialnego	127
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich.....	136
Dariusz Kielczewski: Zielone zamówienia publiczne jako przejaw działań finansowych sektora publicznego na rzecz zrównoważonego rozwoju	147
Anna Kobialka, Elżbieta Kołodziej: Wpływ polityki podatkowej gmin na rozwój regionu na przykładzie województwa lubelskiego.....	156
Joanna Koczar: Społeczna odpowiedzialność biznesu a rosyjskie społeczeństwo	166

Bożena Kolosowska, Agnieszka Huterska: Wpływ działań społecznie odpowiedzialnych na redukcję kosztów operacyjnych na przykładzie wybranych spółek giełdowych należących do RESPECT Index	176
Dariusz Kotarski: Zrównoważony rozwój uzdrowiska a realizacja funkcji zaspokajania potrzeb zdrowotnych	186
Barbara Kryk: Analiza kosztów i korzyści w ocenie efektywności ekologicznej i społecznej.....	195
Alina Kulczyk-Dynowska: Inwestycje infrastrukturalne Karkonoskiego Parku Narodowego a zrównoważony rozwój obszaru.....	205
Agnieszka Lorek: Finansowanie gospodarki odpadami komunalnymi	215
Dorota Michalak: Zarządzanie ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach regionu łódzkiego na przykładzie branży budowlanej. Analiza dostępnych instrumentów zabezpieczających.....	224
Monika Myszowska: Nierówności społeczne a ulgi w polskim systemie podatkowym – przykład ulgi na wychowanie dzieci w podatku dochodowym od osób fizycznych	234
Marek Ossowski: Idea ośrodków odpowiedzialności a społeczna odpowiedzialność podmiotów gospodarczych.....	243
Katarzyna Piotrowska: Innowacje a rachunkowość.....	254
Marta Postuła: Korekta fiskalna narzędziem utrzymywania finansów publicznych w równowadze.....	263
Michał Ptak: Metody internalizacji kosztów zewnętrznych związanych z emisją gazów cieplarnianych.....	273
Paulina Sławińska: Wpływ ulg podatkowych na pogłębienie nierówności społecznych w Polsce	282
Ewa Spigarska: Świadomość społeczna mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami na przykładzie wspólnot mieszkaniowych.....	290
Katarzyna Strzała-Osuch, Olexandr Petushyn'sky: Społeczno-ekonomiczno-środowiskowe koszty i korzyści wydobywania gazu łupkowego w Polsce na tle doświadczeń amerykańskich	300
Piotr Szczypa: Strategiczna karta wyników jako narzędzie rachunkowości społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa – aspekty proekologiczne.....	310
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: Pojęcia zrównoważonego rozwoju i równoważenia rozwoju dla potrzeb finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego	319
Damian Walczak: Środki z UE w gospodarstwach rolnych jako element strategii zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce	328
Joanna Wieczorek: Rachunek kosztów działań usług medycznych jako podstawa wyboru efektywnych kontraktów.....	337
Stanisław Wieteska: Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki odpadami w Polsce w latach 2000-2011	347

Jolanta Wiśniewska: Badanie sprawozdań finansowych małych i średnich przedsiębiorstw	358
Izabela Witzak: Znaczenie strategii zarządzania kapitałem obrotowym firmy	368
Wojciech Zbaraszewski: Finansowanie obszarów chronionych w Federacji Rosyjskiej	378
Dagmara K. Zuzek: Teoria a praktyka wobec koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.....	387

Summaries

Bartosz Bartniczak: State aid as an instrument supporting environmental protection in Poland	22
Szymon Bryndziak: Selected tax expenditures in personal income tax in the context of social inequalities	31
Dorota Burzyńska: Barriers of implementing the concept of performance budget in local government units	40
Anna Doś: Analysis of Silesia inhabitants propensity to bear the costs of limiting natural resources exploitation.....	50
Justyna Dyduch: Influence of revenues from sales of energy certificates on the financial situation of selected enterprises.....	61
Krzysztof Dziadek: The role of evaluation in the distribution of EU funds... ..	71
Aleksandra Ferens: Accounting as a system for measuring achievements of business entity in natural environment.....	82
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: The diversification of labour costs in Poland and the European Union in the conditions of sustainable development.....	91
Katarzyna Goldmann: Financial liquidity analysis including risk-return strategy	101
Wojciech Hasik: Fair value in the context of sustainable development	108
Beata Iwasieczko: Corporate governance in terms of sustainable growth and accounting.....	117
Wiesław Janik: Climate policy of the European Union as a cost-generating factor in electricity production	126
Angelika Kaczmarczyk: Small enterprises and local government	135
Anna Katola: The role of local government in the sustainable development of rural areas	146
Dariusz Kielczewski: Green public procurement as a manifestation of financial activities of public sector for sustainable development.....	155
Anna Kobiółka, Elżbieta Kołodziej: Impact of communes fiscal policy on regional development basing upon Lublin Voivodeship.....	165

Joanna Koczar: Corporate social responsibility versus Russian society.....	175
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: The influence of socially responsible actions on reduction of operational costs performed by selected public limited companies listed on the RESPECT Index	185
Dariusz Kotarski: Sustainable development of spas and a function of meeting health needs	194
Barbara Kryk: Cost-Benefit Analysis in the assessment of the environmental and social effectiveness	204
Alina Kulczyk-Dynowska: Infrastructural investments of the Karkonosze National Park vs. sustainable development of the area.....	214
Agnieszka Lorek: Financing of municipal waste system	223
Dorota Michalak: Weather risk management in companies in Łódź region as an example of the construction industry. An analysis of available hedging instruments	232
Monika Myszkowska: Social inequalities and the reliefs in the Polish tax system – example of child-rearing allowance in personal income tax.....	242
Marek Ossowski: Idea of responsibility centers vs. corporate social responsibility	253
Katarzyna Piotrowska: Innovation and accounting	262
Marta Postuła: Fiscal adjustment as a tool for public finance balance maintenance.....	272
Michał Ptak: Measures for internalizing external costs of greenhouse gas emissions.....	281
Paulina Sławińska: Impact of tax reliefs on deepening of social inequalities in Poland	289
Ewa Spigarska: The citizens' public awareness of waste management on the example of housing associations.....	299
Katarzyna Strzala-Osuch, Olexandr Petushyns'ky: Socio-economic and environmental costs and benefits of shale gas extraction in the context of American experience.....	308
Piotr Szczypa: Balanced Scorecard as a corporate social responsibility accountancy tool – proecological aspects.....	318
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: The concepts of sustainable development and balancing of development for financing needs by local authorities of Łódź Voivodeship.....	327
Damian Walczak: European Union funds in farms as an important element of sustainable development of rural areas in Poland	336
Joanna Wiczorek: Activity-Based Costing of medical services as a basis for choosing of effective medical contracts	346
Stanisław Wieteska: The implementation of sustainable development in the area of waste management in Poland in the years 2000-2011	357

Jolanta Wiśniewska: Research of small and medium enterprises financial reports	367
Izabela Witzak: The role of working capital policy management	377
Wojciech Zbaraszewski: Financing protected areas in Russia.....	386
Dagmara K. Zuzek: Theory and practice towards Corporate Social Responsibility of small and medium enterprises	395

Katarzyna Piotrowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

INNOWACJE A RACHUNKOWOŚĆ

Streszczenie: Podmioty gospodarcze, chcąc zdobyć i utrzymać przewagę konkurencyjną, powinny realizować działalność innowacyjną. Polega ona na właściwym zarządzaniu procesem innowacyjnym, za co odpowiedzialny jest kierownik podmiotu. Informacja o efektach działań innowacyjnych jest generowana przez rachunkowość. Wynika to z faktu, że system rachunkowości, działając zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami, prawem bilansowym i indywidualnie przyjętą polityką rachunkowości, stanowi podstawowe źródło informacji o działalności innowacyjnej, którą wykorzystują w procesach decyzyjnych użytkownicy wewnętrzni i zewnątrz. Celem artykułu jest próba udzielenia odpowiedzi na pytanie: co determinuje sposób identyfikacji procesu innowacyjnego, jego wyceny i prezentacji w systemie rachunkowości?

Słowa kluczowe: system rachunkowości, informacja sprawozdawcza, proces innowacyjny.

1. Wstęp

W dzisiejszej gospodarce innowacyjność uznaje się za zdolność do stałego poszukiwania, wdrażania i upowszechniania zmian, które znajdują uznanie u odbiorców ze względu na wysoki poziom nowoczesności i konkurencyjności [Pomykański, Sosnowska, za: Bał-Woźniak 2012, s. 21-22]. Innowacyjność jako cecha wyróżnia podmiot gospodarczy na tle otoczenia, przyczyniając się do osiągnięcia przez niego przewagi konkurencyjnej. Z kolei innowacyjność jako zmiana jest efektem zachodzącego procesu gospodarczego. W celu zapewnienia pełnej kontroli i możliwości oceny rezultatów procesu innowacyjnego wykorzystuje się wiarygodne źródło informacji o jego przebiegu i skutkach. Powszechnie uznaje się, że system ewidencyjno-informacyjny, jakim jest rachunkowość, stanowi źródło wiedzy o działalności gospodarczej, a tym samym o procesach innowacyjnych, jakie w zakresie tej działalności są realizowane. Chcąc zapewnić wysoką użyteczność informacji wykorzystywanych w procesie decyzyjnym, należy szczegółowo określić, na czym proces innowacyjny będzie polegał, czyli jak będzie przebiegał (podział na etapy) i co będzie stanowiło jego przedmiot (produkt, proces oraz organizacja). Wiedza o tym procesie umożliwi prawidłową identyfikację, wycenę i prezentację jego efektów, wpływając tym samym na jakość informacji generowanej przez rachunkowość. Celem artykułu będzie próba udzielenia odpowiedzi na pytanie: co determinuje sposób

identyfikacji procesu innowacyjnego, jego wyceny i prezentacji w systemie rachunkowości?

2. Rachunkowość jako źródło informacji w podmiocie gospodarczym

Rachunkowość jako system ewidencyjno-informacyjny zajmuje się identyfikacją i wyceną majątku podmiotu gospodarczego oraz zachodzących w tym majątku zmian wskutek realizowanych procesów gospodarczych. Potwierdza to definicja, w której „rachunkowość określana jest jako teoria pomiaru ekonomicznego (pomiaru wartości) oraz jako system tego pomiaru w przedsiębiorstwie i instytucji, na której stan i rozwój wywiera wpływ otoczenie społeczno-ekonomiczne, w ramach którego funkcjonują podmioty gospodarcze. Świadczy to o powiązaniu rachunkowości z gospodarką, która kreuje potrzeby informacyjne, oraz o wzajemnym stymulowaniu i uwarunkowaniu procesów ewolucyjnych” [Burzym 1993, s. 7-9]. Oznacza to, że rachunkowość powinna być systemem informacyjnym dostosowującym się do zmieniającego się otoczenia gospodarczego, w celu dokładnego odwzorowania, czyli zgodnie z zasadą wiernego obrazu, procesów gospodarczych zachodzących w podmiocie. Należy zgodzić się z opinią, że „rachunkowość jest działalnością usługową, której funkcją jest dostarczanie informacji kwantytatywnych, głównie finansowych, o jednostkach gospodarczych. Informacje te służą podejmowaniu decyzji ekonomicznych, dokonywaniu racjonalnych wyborów pomiędzy alternatywnymi kierunkami działania” [Krzywdą 1999, s. 13].

Rachunkowość uznaje się również za zbiór czynności, na które składają się: identyfikacja zasobów i ich zmian w efekcie zachodzących zdarzeń gospodarczych, pomiar i wycena zasobów oraz efektów zachodzących procesów gospodarczych, ewidencja, czyli rejestracja zdarzeń gospodarczych w systemie rachunkowości, w celu ujawniania informacji i ich prezentacji w sprawozdaniu finansowym. Logicznie po sobie następujące czynności powinny być realizowane zgodnie z zasadami rachunkowości, regulacjami prawa bilansowego i indywidualnie przyjętą przez kierownika podmiotu gospodarczego polityką rachunkowości.

Polityka rachunkowości konkretnego podmiotu obejmuje sposób stosowania tych zasad, które w ocenie zarządzającego są najbardziej odpowiednie w danych okolicznościach do przedstawienia rzetelnego obrazu pozycji finansowej, jej zmian oraz rezultatów zdarzeń zgodnie z ogólnie akceptowanymi zasadami rachunkowości, przyjętymi w celu przygotowania sprawozdań finansowych [Hendriksen, Breda 2002, s. 25]. Oznacza to uwzględnienie przez zarządzającego sposobu, celu, metod, stylu prowadzenia działalności gospodarczej, przy formułowaniu procedury postępowania w zakresie identyfikacji, wyceny i prezentacji efektów, jakie osiąga w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Określając zasady postępowania, powinien uwzględnić przy tym złożoność zachodzących procesów gospodarczych,

do których niewątpliwie należy zaliczyć proces implikowania zmian w różnych obszarach prowadzonej działalności.

3. Innowacje jako proces gospodarczy

Uznając J.A. Schumpetera za prekursora teorii innowacji, należy stwierdzić, że innowacja to wprowadzenie nowego lub modyfikacja dotychczasowego produktu, wprowadzanie nowej metody produkcji, uzyskanie nowych źródeł i możliwości, wykorzystanie nietkniętych do tej pory obszarów i rynków czy też nowe sposoby organizacji biznesu [Schumpeter, za: Prystrom 2012, s. 10]. Tak więc innowacje są narzędziem przedsiębiorczości, gdyż nadają zasobom nowe możliwości tworzenia bogactwa, umożliwiając powstanie nowego produktu lub znalezienie nowego zastosowania dla określonego przedmiotu [*Zarządzanie innowacjami...* 1998, s. 10]. Proces innowacji oznacza natomiast „zmiany celowo wprowadzone przez człowieka (...), które polegają na zastępowaniu dotychczasowych stanów rzeczy innymi, ocenianymi dodatnio w świetle określonych kryteriów, składających się w sumie na postęp” [Pietrański 1995, s. 354]. Innowacja jest zatem celowym i zorganizowanym poszukiwaniem zmian [Drucker 1992, s. 42]. Jednocześnie nazywa się ją procesem, w wyniku którego każda zmiana o charakterze materialnym lub niematerialnym pozwala sprawnie poruszać się na rynku oraz osiągać lepsze wyniki ekonomiczne [Grudzewski, Hejduk 2004, s. 256].

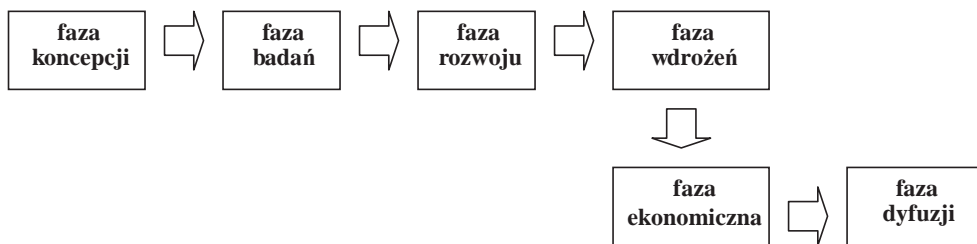
Podsumowując, należy jeszcze raz podkreślić, że innowacja to sekwencyjny zbiór działań składający się z twórczego przygotowania i ukształtowania pierwowzoru nowego stanu rzeczy, zaspokajającego określoną potrzebę ludzi, a następnie urzeczywistnienia go w pewnym fragmencie jednego z elementów „systemu globalnego” [Jantsch, za: Bal-Woźniak 2012, s. 20]. Nie jest ryzykowne stwierdzenie, że istnieje wiele rodzajów innowacji. Można je sklasyfikować według różnych kryteriów. Wyróżniamy np. innowację produktu (dotyczącą zmiany produktów lub usług oferowanych przez organizację), innowację procesu (czyli zmianę sposobu wytwarzania produktów lub usług), innowację pozycji (polegającą na zmianie okoliczności, w jakich wprowadza się produkty lub usługi) oraz innowację paradygmatu (czyli zmian zasadniczych modeli mentalnych, które kształtują działanie firmy) [Tidd, Bessant 2012, s. 48]¹. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto powszechnie stosowany podział innowacji na:

- innowacje produktowe, polegające na udoskonaleniu wyrobu lub rozszerzeniu asortymentu o nowy produkt,
- innowacje procesowe, stanowiące niejako tło dla innowacji produktowych, polegają na zmianie w stosowanych dotąd metodach wytwarzania, dokonywaniu zmian w urządzeniach lub w organizacji produkcji, połączeniu tych dwóch rodzajów zmian lub stanowiąc wynik wykorzystywanej nowej wiedzy,

¹ Zestawienie rodzajów innowacji i kryteria ich identyfikacji przedstawione zostały np. przez A. Sokół.

- innowacje organizacyjne, polegające na wdrożeniu nowych lub udoskonalonych sposobów organizowania oraz zarządzania podmiotem gospodarczym [Repetowski 2008, s. 175-176; Sokół, s. 3].

Kryterium podziału innowacji, uwzględniające ich przedmiot, determinuje identyfikację procesu innowacyjnego zgodnie z przyjętą teorią i praktyką rachunkowości. Należy przy tym podkreślić, że działalność innowacyjna, jako proces złożony, jest sekwencją różnych czynności, które można zorganizować na etapy działań. Można wyróżnić np.: fazę koncepcji (kreatywności wynikającej z potrzeby zmiany, przymusu lub przypadku), fazę badań (wstępnej selekcji – ukierunkowania i konkretyzacji pomysłu), fazę rozwoju (doskonalenia – dopracowania szczegółów technicznych, finansowych, organizacyjnych, prawnych), fazę wdrożeń (implementacji – praktycznego zastosowania efektów badań i rozwoju), fazę ekonomiczną (ewentualnej społecznej czy ekologicznej oceny efektów), fazę naśladownictwa (rozpowszechniania – dyfuzji innowacji), często pomijaną w procesie innowacji [Włodarczyk 2007, s.103], co zostało zaprezentowane na rys. 1.

Rys. 1. Etapy procesu innowacyjnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Włodarczyk 2007, s. 103].

Jednak w praktyce gospodarczej ten podział jest bardziej uproszczony. Występują więc: etap potrzeb (oznaczający brak satysfakcji z aktualnego stanu), etap pomysłu (rozwiązywanie problemów i zaspokajanie potrzeb), etap projektu (proces twórczy), etap decyzji o zastosowaniu (tylko w sytuacji pojawienia się różnych projektów innowacji), etap wdrożenia (wprowadzania rozwiązań na rynek) [Daft, za: *Zarządzanie innowacjami...* 1998, s. 11]. Stosuje się również podział na czynności realizowane w dziale badawczo-rozwojowym dostarczającym pomysły techniczne, dziale technicznym rozwijającym możliwe prototypy, dziale produkcji badającym możliwe sposoby produkcji na skalę masową, dziale marketingu planującym i wprowadzającym nowy produkt na rynek [Strychalska-Rudzewicz 2011, s. 236]. Potwierdza to T. Bal-Woźniak, powołując się na model S.J. Klina i N. Rosenberga lub też R. Rothwella, zakładający wzajemne, równoległe oddziaływanie wszystkich uczestników etapu badań, etapu prac rozwojowych, etapu prac wdrożeniowych i rynkowych. Na tej podstawie można przyjąć, że innowacyjność to zdolność do poszukiwania czy kreowania nowych rozwiązań, przystosowania ich do konkretnych

warunków, wdrożenia w praktyce, a następnie upowszechniania [Bal-Woźniak 2012, s. 21].

Konkludując, należy stwierdzić, że innowacje są efektem realizacji procesu gospodarczego, który dla właściwego jego przebiegu musi być kontrolowany. Ostateczna ocena efektów, jakie wnosi on do działalności gospodarczej, umożliwia sprawdzenie, czy są one zgodne z oczekiwanymi. Wymaga to precyzyjnego określenia, na czym polega proces innowacyjny (określenie rodzaju innowacji), jakie korzyści przyniesie (w jakim czasie, obszarze, w jakiej wielkości) i jak będzie realizowany (jakie etapy działania wyróżnimy). Przyjęcie określonej strategii innowacyjnej musi więc uwzględniać potrzeby konkretnego podmiotu gospodarczego oraz jego możliwości zasobowe i organizacyjne. Ocena przebiegu i efektów tego procesu jest możliwa jedynie na podstawie odpowiednich źródeł informacji, do których zalicza się system rachunkowości. Wysoka jakość informacji o realizowanym procesie innowacyjnym może być zapewniona jedynie przy sprecyzowaniu rodzaju innowacji i etapów, w których innowacja jest realizowana, gdyż determinuje to sposób identyfikacji, wyceny i prezentacji jej efektów. Można zaryzykować stwierdzenie, że każdy proces innowacyjny jest inny, inaczej przebiega i implikuje inne rezultaty. Wymaga więc indywidualnego podejścia podczas identyfikacji.

4. Identyfikacja, wycena i prezentacja procesu innowacyjnego w rachunkowości

Wszystkie zdarzenia gospodarcze zachodzące w podmiocie gospodarczym i wywołujące zmiany w majątku tego podmiotu muszą zostać zarejestrowane przez rachunkowość, której zadaniem jest dostarczanie informacji o rezultatach prowadzonej przez niego działalności. Ewidencja zdarzeń gospodarczych ma więc wpływ na jakość informacji sprawozdawczej, dlatego też należy zadbać o jej prawidłowy przebieg. Oznacza to przestrzeganie zasad rachunkowości, regulacji prawa bilansowego oraz indywidualnie przyjętej polityki rachunkowości przy identyfikacji, wycenie i prezentacji efektów, jakie zdarzenia implikują. Opracowując politykę rachunkowości, należy uwzględnić indywidualny charakter prowadzonej działalności gospodarczej oraz specyfikę procesów, jakie w ramach tej działalności zachodzą. Polega to na odpowiednim doborze metod wyceny oraz form prezentacji zgodnie z zasadą wiernego odzwierciedlenia obrazu. Jakość informacji sprawozdawczej dotyczącej przebiegu procesu innowacyjnego determinowana jest prawidłową identyfikacją zdarzeń gospodarczych w ramach poszczególnych etapów tego procesu, ich pomiarem i wyceną, a także formą prezentacji w sprawozdaniu finansowym oraz sprawozdaniu zarządu z działalności. Odbiorcy informacji sprawozdawczej zainteresowani są jedynie użyteczną informacją, czyli taką, którą mogą wykorzystać w procesie decyzyjnym. Pojawia się więc pytanie: co determinuje sposób identyfikacji, wyceny i prezentacji efektów realizowanych procesów innowacyjnych?

Nie jest ryzykowne stwierdzenie, że w największym stopniu to rodzaj innowacji implikuje sposób identyfikacji efektów osiąganych w wyniku przeprowadzonego procesu innowacyjnego. Na przykład:

- efektem innowacji produktowej może być powstanie zasobów majątkowych o charakterze materialnym lub niematerialnym, jednakże chodzi tu zarówno o wyroby gotowe jako produkty pracy, jak i o świadczone usługi, czyli efekty finalne procesu produkcyjnego oferowane na rynku,
- efektem innowacji procesowej może być powstanie lub ulepszenie maszyny, urządzenia, czyli środka trwałego, bądź też opracowanie nowej technologii, czyli powstanie zasobów niematerialnych,
- efektem innowacji organizacyjnej może być zmniejszenie kosztów prowadzenia działalności, skrócenie czasu trwania procesów, np. wytwórczych, zwiększenie efektywności pracy ludzi, zmiana zachowania pracowników czy też opracowanie nowych standardów działalności gospodarczej.

W każdym przykładzie końcowym efektem jest uzyskanie zasobów wiedzy, które powinny również podlegać identyfikacji, wycenie i prezentacji w celu agregacji, jako kluczowego w wielu przypadkach, zasobu majątkowego. Dla zapewnienia prawidłowej identyfikacji efektów procesu innowacyjnego (zasób majątkowy lub koszty działalności) należy określić, jaki rodzaj innowacji zostanie wdrożony w podmiocie gospodarczym. Należy pamiętać, że proces ten jest realizowany w podziale na etapy. Wymaga to wydzielenia podejmowanych czynności i przypisania ich do odpowiednich etapów procesu innowacyjnego, określenia, na czym one polegają i jakie efekty implikują. Otóż rodzaj etapu staje się kolejną (oprócz rodzaju innowacji) determinantą wpływającą na sposób identyfikacji procesu. Ze względu na obszerność badań nie jest możliwe szczegółowe przedstawienie wyników analizy efektów poszczególnych faz procesu innowacyjnego. Niemniej jednak konieczne jest stwierdzenie, że na pewnych etapach procesu są realizowane działania, których efektem będzie uzyskanie wiedzy potrzebnej do realizacji kolejnych czynności tego procesu. Jednakże rezultatem niektórych etapów, jak np. prac badawczo-rozwojowych, może być powstanie urządzenia lub opracowanie technologii działania.

Właściwa identyfikacja efektów procesu innowacyjnego determinuje sposób jego wyceny. Wycena w rachunkowości oznacza pomiar, w którym wykorzystuje się cenę jako pieniężny miernik wartości, w jakim składniki sprawozdania finansowego muszą być ujęte i wykazane, np. w bilansie zapewniającym kwantyfikację zjawisk i transakcji (cena nabycia, koszt wytworzenia, wartość godziwa). W konsekwencji staje się to warunkiem ujmowania zasobu majątkowego, zobowiązania albo kapitału w sprawozdaniu finansowym [Kwiecień 2005, s. 11]. Oznacza to, że efekt procesu innowacyjnego w postaci zasobu majątkowego powinien być wyceniony według kosztu wytworzenia lub wartości godziwej, aktualizowany ze względu na zużycie, utratę wartości lub jej wzrost. Sposób wyceny przyjęty w efekcie identyfikacji rezultatów procesu musi być także (jak etap identyfikacji) zgodny z zasadami rachunkowości, regulacjami prawa bilansowego oraz indywidualnie przyjętą, uwzględniającą specyfikę procesu innowacyjnego, polityką rachunkowości.

Sposób prezentacji efektów procesu innowacyjnego zdeterminowany jest ich identyfikacją i wyceną. Prezentacja w sprawozdaniu finansowym nastąpi wówczas, gdy efekt procesu zostanie zidentyfikowany jako kategoria bilansowa lub wynikowa (zasób lub proces), której należy przypisać określoną wartość. Dzieje się tak w sytuacji, gdy istnieje możliwość określenia i skwantyfikowania kategorii ekonomicznej przypisanej do zidentyfikowanego efektu (w bilansie) lub też skwantyfikowania procesu (w rachunku zysków i strat), bądź też zaprezentowania w częściach opisowych do sformalizowanych części sprawozdania finansowego, np. w informacji dodatkowej, jak również w sprawozdaniu z działalności zarządu. Podczas prezentacji informacji, przy wykorzystaniu sprawozdawczości finansowej, uwzględnia się głównie potrzeby użytkowników zewnętrznych, gdyż użytkownicy wewnętrzni korzystają bezpośrednio z systemu rachunkowości, uzyskując niezbędne w procesie zarządzania informacje, których źródłem są dodatkowe zestawienia i inne raporty.

Podsumowując, należy podkreślić, że identyfikacja, wycena i prezentacja procesu innowacyjnego następują odrębnie na każdym jego etapie, dając tym samym możliwość kontroli i oceny rezultatów poszczególnych faz procesu z osobna. Oznacza to, że czynności rachunkowości muszą być podejmowane w kolejnych, właściwie wydzielonych (ze względu na rodzaj innowacji) obszarach całego procesu innowacyjnego.

5. Zakończenie

Wnioski wynikające z przeprowadzonych badań (literatura przedmiotu, regulacje prawne i praktyka gospodarcza) są następujące:

- podmioty gospodarcze, chcąc wyróżniać się na konkurencyjnym rynku, muszą prowadzić działalność innowacyjną,
- innowacje są procesem, którym należy kierować przez jego kontrolę oraz należy oceniać efektywność jego rezultatów,
- do podejmowania decyzji w zakresie zarządzania procesem innowacyjnym wykorzystuje się zasoby informacyjne,
- rachunkowość, jako podstawowe źródło informacji o prowadzonej przez podmioty gospodarcze działalności, stanowi również źródło informacji o procesach innowacyjnych,
- rodzaje innowacji (kryteria ich podziału) oraz podział na etapy ich realizacji determinują sposób identyfikacji procesu innowacyjnego na potrzeby rachunkowości,
- identyfikacja procesu innowacyjnego jest niezbędna do jego pomiaru i wyceny oraz prezentacji w rachunkowości.

Konkludując, należy jeszcze raz podkreślić, że do właściwego zarządzania procesami innowacyjnymi niezbędny jest bezpośredni dostęp do informacji. Podstawowym źródłem informacji dla zarządzającego jest rachunkowość, która dostarcza wiedzy o sposobie realizowania procesu innowacyjnego oraz efektach, jakie on

generuje. Do zapewnienia wysokiej jakości informacji niezbędne będzie właściwe zidentyfikowanie procesu innowacyjnego w celu jego wyceny i prezentacji przez rachunkowość. Złożoność tego procesu determinuje konieczność określenia jego przedmiotu (rodzaju innowacji) oraz sposobu jego przebiegu (wyodrębnienie etapów działań innowacyjnych) w celu właściwej ich identyfikacji, wyceny i prezentacji w systemie rachunkowości, który wówczas będzie stanowić użyteczne źródło informacji o działalności innowacyjnej podmiotu gospodarczego wykorzystanej w procesach decyzyjnych.

Literatura

- Bal-Woźniak T., *Innowacyjność w ujęciu podmiotowym. Uwarunkowania instytucjonalne*, PWE, Warszawa 2012.
- Burzym E., *Przesłanki i perspektywy standaryzacji i międzynarodowej harmonizacji rachunkowości*, ZTRN nr 23, Warszawa 1993.
- Drucker P.F., *Innowacje i przedsiębiorczość*, PWE, Warszawa 1992.
- Grudzewski W.M., Hejduk I., *Efektywność działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, [w:] *Rola polskiej nauki we wzroście innowacyjności gospodarki*, red. E. Okoń-Horodyńska, PTE, Warszawa 2004.
- Hendriksen E.A., Breda M.F., *Teoria rachunkowości*, PWN, Warszawa 2002.
- Krzywdą D., *Rachunkowość finansowa*, FPP, Warszawa 1999.
- Kwiecień M., *Udokumentowanie sprawozdań finansowych*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1073, Wrocław 2005.
- Pietrasiniński Z., *Innowacje*, [w:] *Encyklopedia biznesu*, red. W. Pomykało, Fundacja Innowacji, Warszawa 1995.
- Prystrom J., *Innowacje w procesie rozwoju gospodarczego*, Difin, Warszawa 2012.
- Repetowski R., *Rola innowacji w funkcjonowaniu przedsiębiorstw przemysłowych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu nr 10, Warszawa-Kraków 2008.
- Sokół A., *Wpływ barier na zakres współpracy przedsiębiorstw ze sferą B+R i ich implikacji dla rozwoju innowacji w Polsce*, www.institut.info/Vkonf/site/33.pdf.
- Strychalska-Radzewicz A., *Organizacyjne uwarunkowania innowacji w przedsiębiorstwie*, [w:] *Innowacje w rozwijaniu konkurencyjności firm. Znaczenie, wsparcie, przykłady zastosowań*, red. J. Perenc, J. Hołub-Iwan, C.H. Beck, Warszawa 2011.
- Tidd J., Bessant J., *Zarządzanie innowacjami*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.
- Włodarczyk J., *Działalność innowacyjna i jej ograniczenia w polskiej gospodarce*, [w:] *Innowacje w rozwoju gospodarki i przedsiębiorstw, siły motoryczne i bariery*, red. E. Okoń-Horodyńska, A. Zacharowska-Mazurkiewicz, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa 2007.
- Zarządzanie innowacjami. Wybrane problemy*, red. J. Bodganienko, SGH, Warszawa 1998.

INNOVATION AND ACCOUNTING

Summary: Economic organizations in order to gain and maintain a competitive advantage should pursue innovation. It consists in the proper management of the process of innovation. Information on the effects of ongoing innovation activities is generated by the system of accounting. This is due to the fact, that the accounting system, acting in accordance with the accounting principles, low and individually accounting policy, is an essential source of information about innovation. The aim of the article is an attempt of answering the question what determines the means of identification, measurement and presentation of innovation process in the system accounting?

Keywords: accounting system, information reporting, innovation process.